

YMCHWIL GYMDEITHASOL RHIF: 8/2020
DYDDIAD CYHOEDDI 05/02/2020

Gwerthusiad o Gynllun Peilot Gwaith Chwarae 2019: Llwgu yn ystod y Gwyliau: Crynodeb

Cyflwyniad

Mae rhoi bwyd i blant yn ystod gwyliau'r ysgol, pan nad yw clybiau brecwast a phrydau ysgol am ddim ar gael, yn her i rai teuluoedd¹. Yn 2019-20, roedd Llywodraeth Cymru wedi dyrannu £100,000 i gynllun peilot i brofi dichonoldeb mynd i'r afael â llwgu yn ystod y gwyliau drwy leoliadau chwarae a chymunedol. Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno canfyddiadau gwerthusiad mewnol a gynlluniwyd i asesu effeithiolrwydd y cynllun peilot. A'r nod yw y bydd yn helpu i lywio polisi yn y dyfodol, gan gynnwys penderfyniadau ar gyflawni'r prosiect, er mwyn mynd i'r afael â llwgu yn ystod y gwyliau yn y tymor byr.

Y cefndir

Mae'r cynllun peilot hwn yn datblygu ar lwyddiant Rhaglen Gwella Gwyliau'r Haf (SHEP); rhaglen addysg sydd hefyd yn darparu prydau i blant sydd mewn perygl o llwgu yn ystod y gwyliau. Er bod SHEP yn ehangu, mae angen gwneud mwy i fynd i'r afael â llwgu yn ystod y gwyliau, yn enwedig gan nad hwnnw yw prif sylw SHEP. Cafodd y cynllun peilot ei gynnal dros wyliau'r Haf a hanner tymor Hydref yn 2019. Daethpwyd o hyd i leoliadau addas a chysylltu â nhw drwy'r Mentrau Iaith a dau sefydliad ymbarél yn y maes chwarae; Chwarae Cymru a Clybiau Plant Cymru.

¹Comisiynydd Plant Cymru (2019~) [Siarter ar gyfer Newid: Amddiffyn Plant yng Nghymru rhag effaith tlodi](#) Cyrchwyd 16/12/2019

Mae gan y sector gwaith chwarae gysylltiadau da â phlant mewn ardaloedd o amddifadedd, a gwybodaeth leol dda am deuluoedd a'u hamgylchiadau. Mae lleoliadau gwaith chwarae eisoes wedi'u hen sefydlu ac mewn sefyllfa dda i ddosbarthu prydau iach i blant sydd mewn perygl o lwgu yn ystod y gwyliau.

Gwerthusiad o'r Cynllun Peilot

Cafodd gwahanol fodelau o'r ddarpariaeth eu profi yn y cynllun peilot. Mewn rhai achosion ychwanegwyd bwyd at ddarpariaeth a oedd eisoes yn bodoli, ac mewn rhai eraill cafodd y bwyd a ddarparwyd eisoes ei wella. Roedd rhai lleoliadau yn archebu bwyd, ac eraill wedi prynu offer ac yn paratoi bwyd eu hunain. Roedd clybiau y tu allan i oriau'r ysgol yn darparu lleoedd ychwanegol i blant na fyddent fel arall wedi gallu cymryd rhan.

Mae'r canfyddiadau a gyflwynir yma yn seiliedig ar ddadansoddiad Llywodraeth Cymru o ffurflenni monitro 38 o leoliadau ac o holiaduron yn cynnig adborth gan 753 o blant, 346 o rieni a 38 o leoliadau. Gofynnwyd i'r rheini a oedd yn derbyn grant casglu'r ffurflenni a'r holiaduron, a'u dychwelyd ar ein rhan.

Trosolwg o'r Canfyddiadau: Mewnbynnau, allbynnau a chanlyniadau dangosol y cynllun peilot

92 o Safleoedd Chwarae
Mynediad Agored, wedi derbyn
cyfanswm o £67k

6 o Safleoedd y tu
allan i oriau ysgol,
wedi derbyn
cyfanswm o £31K

98 o safleoedd, ar draws 16 o
awdurdodau lleol

**11,300 o leonedd neu
sesiynau ar gyfer:**

- 3,650 o blant yn yr haf
- 450 o blant yn ystod
hanner tymor Hydref

Bron hanner nifer y
plant wedi dweud eu
bod yn teimlo' n llai
llwglyd pan oeddent
yn cymryd rhan yn y
cynllun

Cefnogi bwyta'n iach

Y mwyafrif
wedi bwyta
llai o losin ar
ddiwrnodau'
r cynllun

Bron 1 o bob 4
plentyn wedi dweud
iddynt fwyta mwy o
ffrwythau a llysiau

Annog bod yn egnïol

57%
wedi
gwneud
mwy o
vmarfer

74% wedi
rhoi cynnig
ar rywbeth
newydd

Cymorth ariannol i rieni

Mwy na thraean
o rieni wedi
dweud iddo
helpu i leihau
costau, yn
enwedig costau
bwyd

60% o'r lleoliadau wedi gweld
arwyddion bod plant yn
llwglyd, a 10% yn teimlo eu
bod wedi helpu i fynd i'r afael â
hynny

Y buddion ychwanegol a
nodwyd:

- Cael hwyl/teimlo'n
hapusach
- Cymdeithasu wrth fwyta
prydau

- Cymryd rhan wrth baratoi
bwyd
- Yfed mwy o dd r
- Man 'diogel' i ddianc iddo
rhag unrhyw wrthdaro
gartref

- Mwy o ymdeimlad o
gymuned/cymorth lleol
- Yn gwella
gwasanaeth(au) ac yn
cefnogi cynaliadwydd
lleoliadau

Casgliadau ac argymhellion

Mae'r cynllun yn rhoi cymorth ariannol i gynnig bwyd fel gwasanaeth ychwanegol, neu i wella neu estyn gwasanaeth sy'n rhan o ddarpariaeth gwaith chwarae a ariennir sydd eisoes yn bodoli ac ar gael am ddim i blant sydd mewn perygl o llwgu yn ystod y gwyliau. Ymddengys fod hynny'n ffordd gost-effeithiol o fynd i'r afael â llwgu yn ystod y gwyliau. Mae'r cynllun yn cyd-fynd â chynlluniau eraill sy'n cael eu gweithredu, ac yn eu hategu hefyd.

Mae rhoi cyllid i ariannu lleoedd mewn darpariaeth y telir amdani (sef clybiau y tu allan i oriau'r ysgol fel arfer), yn ffordd ddrutach o fynd ati, ond gallai fod yn ffordd ddefnyddiol o fynd i'r afael â llwgu yn ystod y gwyliau. Mae'n rhoi cyfle i blant nad ydynt fel arfer yn gallu mynd i'r lleoliadau hynny, fanteisio ar gael bwyd, addysg am fwyta'n iach a chyfleoedd gwyh i chwarae. Mae hefyd yn helpu i sicrhau cynaliadwyedd gofal plant y tu allan i oriau'r ysgol a chlybiau a chynlluniau yn ystod y gwyliau.

Mae ychwanegu bwyd at ddarpariaeth sydd eisoes yn bodoli nad yw'n cynnwys bwyd fel arfer yn cynnig manteision ychwanegol, sy'n cynnwys bod plant yn gallu cymryd rhan wrth baratoi'r bwyd, mae'n addysgu plant am fwyta'n iach, gan annog arferion iach fel rhoi cynnig ar fwydydd newydd, ac eistedd i fwyta mewn amgylchedd cymdeithasol. Ac felly, mae hynny'n gwella'r ddarpariaeth yn gyffredinol.

Ar y cyfan, mae darparu bwyd i leoliadau gwaith chwarae wedi annog plant i fwyta'n iach, er bod rhai enghreifftiau o weithgareddau sy'n gysylltiedig â bwyta bwyd nad yw'n iach, ac o blant yn adrodd eu bod yn bwyta losin a melysion. Gellid gwneud mwy i annog bwyta'n iach drwy'r wybodaeth, y canllawiau a'r hyfforddiant a roddir mewn perthynas â'r lleoliadau.

I gael unrhyw gyllid yn y dyfodol, dylai'r broses o ddethol lleoliadau, dyrannu a dosbarthu cyllid, sicrhau darpariaeth iach a gwerthuso'r ddarpariaeth gael eu llywio gan yr hyn a ddysgwyd o'r cynllun peilot. Mae angen gwneud gwaith ymchwil pellach i ddeall yr holl effeithiau'n iawn.

Awdur(on):

Kirsten Geary, Uwch-reolwr Polisi Gofal Plant a Chwarae, Llywodraeth Cymru

Catrin Awoyemi, Pennaeth Polisi Chwarae, Llywodraeth Cymru

Faye Gracey, Arweinydd Ymchwil a Thystiolaeth, Gofal Plant, Chwarae a'r Blynyddoedd Cynnar, Llywodraeth Cymru

Adroddiad Ymchwil Llawn: Geary, K. Awoyemi, C. Gracey, F. (2020). Cynllun Peilot Gwaith Chwarae: Llwg yn ystod y Gwyliau - Gwerthusiad 2019. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, adroddiad GSR rhif 8/2020:

<https://llyw.cymru/llwgu-yn-ystod-y-gwyliau-peilot-gwaith-chwarae>

Mae'r safbwyntiau a fynegwyd yn yr adroddiad hwn yn perthyn i'r ymchwilwyr ac nid o reidrwydd Llywodraeth Cymru

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â:

Yr Is-adran Gofal Plant, Chwarae a'r Blynyddoedd Cynnar

Llywodraeth Cymru, Parc Cathays

Caerdydd, CF10 3NQ

E-bost: CyfleoeddChwarae@llyw.cymru

OGL © Hawlfraint y Goron ISBN digidol 978-1-83933-852-6